

Verslaggeving

**door: Carmen Fernald en
Mireille van der Werff**

In opdracht van OLON

December 2011

Inhoud

1. Inleiding	blz. 3
2. Wat zijn de eigenschappen van een goede verslaggever?	blz. 4
3. Soorten reportages	blz. 5
4. Hoe maak je van een onderwerp op papier een radioreportage?	blz. 7
5. De opname	blz. 8
■ Locatie	
■ Geïnterviewden	
■ Opnameapparatuur	
6. De montage	blz. 10
7. Gebruik van muziek	blz. 13
8. Aanbevolen literatuur en websites	blz. 14

1. Inleiding

Er was eens een verslaggever die een reportage maakte over de uitreiking van een prijs. De spanning in de zaal was duidelijk voelbaar toen de juryvoorzitter het woord nam. "En de winnaar is..." Daar stopt de opname want op het moment suprême waren de batterijen van het opnameapparaat leeg.

Deze reader gaat niet over kapotte apparaten of lege accu's. Op een heldere manier wordt uiteengezet wat de ingrediënten zijn voor een mooi sfeerverslag en wat je in huis moet hebben als verslaggever.

De reader verslaggeving is geschreven in opdracht van de OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland).

De OLON organiseert ieder jaar verschillende cursussen op het gebied van redactie, verslaggeving en presentatie. In deze trainingen krijgen medewerkers van lokale omroepen adviezen en tips van ervaren professionals. Als ondersteuning voor deze cursussen is de lesstof nu op schrift gesteld. De combinatie van theorie en leerzame opdrachten maken de reader tot een handige aanvulling op het cursusaanbod van de OLON.

Carmen Fernald
Mireille van der Werff

2. Wat zijn de eigenschappen van een goede verslaggever?

Radioverslaggeving is een bijzonder vak en voor sommigen zelfs een roeping. Als verslaggever sta je bovenop het nieuws. Je wilt het liefst de straat op, daar zijn waar het gebeurt. Radio is een 'snel' medium. Met een mobiele telefoon ben je al in staat om live verslag te doen van een gebeurtenis.

Verslaggevers gaan op pad om een impressie te geven van een gebeurtenis. Dat kan een demonstratie zijn of de opening van een gebouw. Of een stille tocht voor een slachtoffer van zinloos geweld. Geen dag is voor een verslaggever hetzelfde en daarom moet hij een brede interesse en een groot inlevingsvermogen hebben.

Radio doet een beroep op de verbeeldingskracht van luisteraars. Op basis van geluiden, interviews en muziek schetst iedere luisteraar een eigen beeld.

Verslaggevers zijn daarom de ogen en de oren van de radio. Als verslaggever moet je de volgende vaardigheden in huis hebben:

- Nieuwsgierigheid, erbij willen zijn.
- Beelden kunnen vertalen naar radio door situaties en gebeurtenissen te beschrijven en oor te hebben voor geluiden die het verhaal kunnen ondersteunen.
- In staat zijn om onder tijdsdruk een helder verhaal te vertellen. Belangrijk is om hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden.
- Interviewen (de juiste vragen stellen).
- Luisteren, niet alleen naar de mensen die hij interviewt maar ook naar geluiden die als illustratie voor de reportage kunnen worden gebruikt.
- Inlevingsvermogen en in staat zijn om in verschillende werelden te bewegen. De ene dag maak je bijvoorbeeld een interview met de burgemeester en de volgende dag een reportage over een daklozenopvang.
- Creatief zijn door met geluiden van een 'saai' onderwerp een sprankelende reportage te maken.
- Omgaan met opnameapparatuur en montageprogramma's op de computer.

3. Soorten reportages

Een verslag van een gemeenteraadsvergadering, een portret van de directeur van een basisschool die met pensioen gaat of een sfeerreportage van de avondvierdaagse. Allemaal onderwerpen voor een leuke reportage. Maar welke vorm kies je? Er zijn verschillende soorten reportages:

■ **De Nieuwsreportage:** een kort verslag van ongeveer drie of vier minuten van een gebeurtenis of een nieuwsfeit. Meestal bestaat het verslag uit één of meerdere interviews op locatie aangevuld met korte sfeergeluiden. De interviewvragen in het nieuwsverslag zijn gebaseerd op de vijf w's: wie, wat wanneer, waar, waarom (of hoe). De nieuwsreportage kent een korte productietijd.

Voorbeelden:

Reportage van een uitslaande brand of een verslag van een gemeenteraadsvergadering.

■ **De Achtergrondreportage** is een uitgebreidere versie van het nieuwsverslag waar meerdere betrokkenen aan het woord worden gelaten. Meestal gaat het hier om een vervolg op de nieuwsreportage. Het nieuwsverslag duurt tussen de vier en zes minuten en heeft meer voorbereidingstijd.

Voorbeeld:

Door een uitslaande brand zijn zes bewoners van een appartementencomplex dakloos geworden. De nieuwsreportage gaat over de brand. De brandweer komt aan het woord en vertelt over de oorzaak, het blussen en de schade. In een achtergrondreportage kun je naast de brandweer ook slachtoffers aan het woord laten.

■ **Liveverslag.** Stel dat er tijdens de uitzending een brand uitbreekt dan heeft een verslaggever geen tijd om een reportage te maken. Gewapend met een mobiele telefoon gaat hij meteen op pad om live verslag te doen. Dit verslag bestaat uit een beschrijving van de situatie (hoe ziet de brand eruit, hoeveel brandweermannen zijn er aan het blussen) en informatie over de oorzaak van de brand, schade en eventuele slachtoffers.

In deze situatie is er bijna geen tijd om je voor te bereiden. Toch is het wel belangrijk om op de locatie betrouwbare informatie te verzamelen die je tijdens de uitzending kunt weergeven. Zet de belangrijkste vragen op papier. Ga ter plekke op zoek naar een woordvoerder van politie of brandweer. Vraag wat er aan de hand is. Waar is de brand? Hoe is de brand ontstaan? Wat is de schade? Zijn er slachtoffers en wanneer denkt de brandweer de brand onder controle te hebben? Schrijf de antwoorden als geheugensteun op in een notitieblokje.

Als verslaggever ben je de ogen en oren van de luisteraar. Een luisteraar heeft geen idee hoe de situatie eruit ziet. Is het een grote brand in meerdere gebouwen of gaat het om een keukenbrandje? Daarom is het belangrijk dat je beschrijft wat je ziet. Hou je daarbij wel aan de feiten. Als er alleen rook uit een raampje komt, zeg dan niet dat er vlammen van een meter hoog te zien zijn. En geef alleen informatie die je bij de woordvoerder van brandweer of politie hebt gecheckt.

Verder is het handig om voor dat je live de uitzending in gaat (tijdens een plaat) de vragen door te nemen met een redacteur of presentator.

Oefening

Het maken van een ooggetuigenverslag is een van moeilijkste onderdelen van radioverslaggeving. Geef maar eens een spontane beschrijving. Daarom is het belangrijk om je zintuigen te trainen. Door goed te kijken, voelen, ruiken en te luisteren. Met de volgende oefening kun je je zintuigen trainen. Ga op een bankje zitten in een park of winkelcentrum. Kijk om je heen en probeer gedurende vijf minuten in je op te nemen wat je ziet, hoort, ruikt en voelt. Hoe zien de voorbijgangers er uit. Beschrijf vervolgens in een kladblok in steekwoorden de situatie.

■ **Straatinterviews.** Deze vorm wordt ook wel voxpop genoemd. Dit is de afkorting van vox populi, de stem van het volk. In deze reportagevorm staat de mening van de 'gewone' man of vrouw op straat centraal. Het is een manier om het nieuws dichtbij te brengen en herkenbaar te maken voor luisteraars. Maar het blijven natuurlijk willekeurig achter elkaar gemonteerde meningen. Deze vorm van radio vergt bijna geen voorbereidingstijd. Belangrijk is wel om een duidelijke (open vraag) te formuleren. Zorg ervoor dat je de antwoorden achter elkaar kunt monteren. Laat geïnterviewden voordat ze antwoord geven de vraag herhalen. Verder is het belangrijk om een onderwerp te kiezen waar mensen makkelijk een mening over geven. Een straatinterview duurt ongeveer één à twee minuten. Het is de bedoeling dat de vragen van de verslaggever eruit geknipt wordt. Ondervang dat met een goede inleiding en een goede montage.

Voorbeeld: De gemeente Arnhem dingt deze zomer mee naar de titel mooiste stad van Nederland. Voor deze wedstrijd kunnen alle Arnhemmers hun mooiste plek aanmelden. Wat vinden de bezoekers van de markt de mooiste plek van de stad en waarom. Om het prikkelend te maken kun je het ook omdraaien. Door juist te vragen naar de lelijkste plek in Arnhem.

■ **Portret of documentaire,** een meeslepend verhaal waarbij emotie en sfeer een belangrijke rol spelen. In deze radiovorm staat een persoon of een organisatie centraal. Een documentaire duurt tussen de dertig minuten en een uur. Het gaat hierbij om een combinatie van interviews, reportage elementen, sfeerverslagen, beschrijvingen, teksten en muziek. In de documentaire komen eigenlijk alle vormen van radio samen. De productietijd is lang. Als verslaggever ben je meerdere weken, soms wel maanden bezig met de research en de opnames. Je gaat meerdere keren bij mensen langs, je volgt betrokkenen bij activiteiten om een sfeerverslag te maken.

Voorbeeld:

Een portret van voetbalvereniging Eendracht Vooruit Amsterdam. De aanleiding voor de documentaire is het 100-jarig bestaan van de club. Een mooi moment om in een documentaire van een half uur terug te kijken op het roemruchte verleden. Ter voorbereiding ga je (zonder opnames te maken) op bezoek bij iemand (bijvoorbeeld de voorzitter) van de club die alles weet over de geschiedenis. Via de voorzitter kun je in contact komen met andere mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de club. Zijn er mensen die knipselmappen met krantenartikelen hebben? Wie is het oudste lid van de vereniging? Wat zijn de belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis? Ga vooral ook op zoek naar bijzondere verhalen en anekdotes.

Het is natuurlijk onmogelijk om een geschiedenis van 100 jaar in een documentaire van een half uur samen te vatten. Probeer aan de hand van de informatie van te voren te bepalen welk verhaal je wilt vertellen in het programma. Kies een invalshoek. Je kunt bijvoorbeeld een bepalende gebeurtenis voor de club kiezen (bijvoorbeeld een verloren kampioenswedstrijd) Als je een verhaallijn hebt gekozen dan kun je beginnen met het maken van opnames. Natuurlijk kun je daarbij naar wedstrijden gaan om sfeeropnames te maken. Daarnaast ook gesprekken met betrokkenen, de sfeer in de kantine. Misschien zijn er ook historische geluidsfragmenten van wedstrijden die je kunt gebruiken.

4. Hoe maak je van een onderwerp op papier een radioreportage

Een reportage begint natuurlijk met de keuze van een onderwerp. Op de meeste redacties komen iedere dag tientallen persberichten binnen. Bijvoorbeeld het volgende persbericht van de gemeente Aalburg:

Nieuwe informatiefolder voor hondenbezitters

Persbericht, Aalburg 20 mei 2008

De gemeente Aalburg heeft een informatiefolder opgesteld, waarin voor hondenbezitters (en andere belangstellenden) het hondenuitlaatbeleid duidelijk wordt toegelicht.

Door de vele klachten die er binnen komen bij de gemeente over hondenpoep heeft de onlangs aangestelde buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) opdracht gekregen vooral de overlast van hondenpoep nauwlettend in de gaten te houden en waar nodig verbaliserend op te treden.

De informatiefolder geeft aan waar hondenbezitters hun honden mogen laten loslopen en wat zij met de verontreiniging veroorzaakt door honden moeten doen.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Wilma de Vries, voorlichter bij de gemeente Aalburg.

Ter voorbereiding is het handig om je af te vragen wat een onderwerp geschikt maakt voor een reportage.

Lees het bericht goed door en probeer te verzinnen wat je in een reportage kunt vertellen en welke vragen je daarbij kunt stellen. Bel met de voorlichter van de gemeente voor nadere informatie over het onderwerp. Vraag bijvoorbeeld of ze de tekst van de folder per mail kunnen sturen.

De voorlichter van de gemeente vertelt dat de verantwoordelijke wethouder wel een toelichting wil geven op het nieuwe hondenuitlaatbeleid. Je kunt de wethouder interviewen in zijn werkkamer op het gemeentehuis. Maar een gesprek op een kille werkkamer levert niet echt spannende radio op. Het is daarom handiger om een plek voor het interview te kiezen waar iets gebeurt bijvoorbeeld het park waar honden worden uitgelaten. Met blaffende honden en het geluid van de vogels in het park op de achtergrond heb je meteen sfeergeluid.

Het nieuwsverslag is meestal maar kort, drie of vier minuten. Dit onderwerp leent zich natuurlijk ook voor een wat langere reportage. In een achtergrondreportage kun je naast de wethouder ook hondenbezitters aan het woord laten. Wat vinden zij van het nieuwe beleid? Of een moeder die met haar kinderen in het park speelt. Heeft zij veel overlast van hondenpoep?

5. De opname

Na een grondige voorbereiding is het moment daar om op pad te gaan. Als verslaggever heb je een geschikte locatie gevonden voor het interview. Op de afgesproken plaats en tijd tref je daar de geïnterviewde. Natuurlijk zorg je ervoor dat je opnameapparatuur compleet is en werkt (volle batterijen).

De locatie

Op een locatie let een verslaggever op het omgevingsgeluid. Dat geluid kan de reportage versterken (luisteraars krijgen het gevoel erbij te zijn) maar overheersende geluiden kunnen tijdens een interview ook erg storend zijn. In het voorbeeld van het hondenuitlaatbeleid is het park een mooie locatie. Maar als er honden zijn die heel erg hard gaan blaffen tijdens het interview dan is dat moeilijk praten en luisteren. Probeer daarom een rustige plek te zoeken waar het achtergrondgeluid niet te overheersend is. Natuurlijk is het wel een toevoeging om in de reportage blaffende honden te horen. Neem die apart op zodat je die tijdens de montage in het item kunt verwerken.

Soms kom je als verslaggever op een plek waar de radio hard aanstaat met vrolijke muziek. Leuk voor de sfeer maar als je gaat monteren is deze muziek op de achtergrond een groot probleem. Vraag vriendelijk of de radio even uit mag en als dat niet kan, kies dan voor een andere plek om het gesprek op te nemen.

Er zijn tegenwoordig cd's in de handel met geluiden van bijvoorbeeld kwetterende vogels, straatgeluiden of loeiende sirenes van een brandweerauto. Handig zou je denken maar voor de oplettende luisteraar meteen duidelijk als er geluiden van een cd worden gebruikt. Deze geluiden klinken namelijk heel anders dan "echte" geluiden op locatie. Daarom is het af te raden om geluiden van een cd te gebruiken om een interview "op te leuken". Reportages kunnen daardoor nogal clichématig klinken. Een loeiende sirene van cd gemonteerd in een gesprek met een agent klinkt onnatuurlijk. Zeker als je binnen opgenomen hebt, je hoort het verschil in ruimte. Het is beter om een locatie te kiezen, bijvoorbeeld de meldkamer of ga gewoon met de agent de straat op.

Geïnterviewden

Wethouders zijn eraan gewend om geïnterviewd te worden. Maar je komt natuurlijk ook mensen tegen die niet dagelijks een microfoon onder hun neus geduwd krijgen. Dan is het belangrijk om de geïnterviewde op zijn gemak te stellen. Want als je zomaar begint met het interview slaan sommige mensen dicht. Probeer van te voren een luchtig praatje te maken over het weer, over de reis naar de locatie of iets dat je in de krant hebt gelezen. En vertel erbij dat als het interview niet zo lekker loopt je het altijd opnieuw kunt doen. Het is ook handig om van te voren de lijn van het gesprek door te nemen. Vertel niet precies welke vragen je gaat stellen, want dan loop je het risico dat het gesprek minder spontaan verloopt.

Opnameapparatuur

De afgelopen jaren is er op het gebied van opnameapparatuur voor radio veel veranderd. Vroeger werkten verslaggevers met loodzware bandrecorders maar sinds de komst van de DAT, Minidisk en harddiskrecorder zijn de apparaten veel handzamer geworden. Voordat je op pad gaat is het natuurlijk belangrijk om te controleren of de apparatuur werkt. Maak daarom van tevoren een proefopname. Bij veel moderne opnameapparatuur is het geluidsniveau al standaard ingesteld. Je hoeft dan dus niet zelf het opnameniveau in te regelen. Daarmee loop je minder risico om te zachte of te harde opnames te maken.

Voordat je begint met het interview is het handig om de band alvast een minuutje te laten lopen. Dan heb je meteen wat 'los' geluid dat je kunt gebruiken tijdens de montage.

Tijdens de opname is het belangrijk om de microfoon op een goede manier te gebruiken. Kijk uit met ringen want die kunnen voor een hinderlijk tik zorgen. Verder moet je erop letten dat je microfoonsnoer niet kraakt. Laat mensen goed in de microfoon praten en zorg er voor dat de afstand tussen spreker en microfoon gelijk blijft.

Wind kan de opnames buiten behoorlijk verpesten. Let erop dat de wind niet recht in de microfoon waait en zoek een beschutte plek om het interview op te nemen. (Achter een muur of gebouw.)

Voor iedere verslaggever is een goede koptelefoon onmisbaar. Door een koptelefoon te gebruiken kun je meteen horen of het geluidsniveau goed is ingesteld en of de wind niet in de microfoon blaast. Ga dus nooit op pad zonder koptelefoon.

Bij het maken van korte reportages is het raadzaam om niet teveel materiaal op te nemen. Als je bijvoorbeeld een reportage maakt van zes minuten dan is het niet verstandig om een gesprek van een uur op te nemen. Probeer het niet langer te maken dat een kwartiertje zodat je tijdens de montage niet in de problemen komt.

Tips voor een interview

- Zet de vragen op papier
- Stel nooit meer dan één vraag tegelijk
- Stel duidelijke vragen
- Probeer de vragen die beginnen met Hoe/Waarom te beperken
- Vermijdt gesloten vragen (ja en nee)
- Ga op de stoel van luisteraar zitten die van niets weet
- Bij een verspreking in een vraag hou even je mond en stel de vraag opnieuw

Opdracht

Kies een persbericht.

1. *Maak een opzet voor een nieuwsreportage. Denk ook na over de locatie en geluiden die je kunt gebruiken*
2. *Maak een opzet voor een achtergrondreportage. Kies daarbij een invalshoek*

6. De Montage

Er zijn verschillende manieren om een reportage te monteren. Je kunt bijvoorbeeld gewoon gespreksfragmenten achter elkaar monteren. Luister kritisch (met je ogen dicht) naar de overgangen. Kloppen de ademhalingen en zijn de overgangen logisch?

Als je met geluiden werkt, bijvoorbeeld wanneer je een reportage buiten hebt opgenomen dan is het soms nodig om tijdens de montage een speciale overgang te maken door geluid in- en uitfaden. Bijvoorbeeld als je van de ene locatie naar de andere gaat. Tip: Je kunt dan bijvoorbeeld een paar voetstappen of een wegrijdende auto tussen de fragmenten zetten.

Als het geluid tussen twee fragmenten afwijkt dan kun je voor een logische montageovergang ook het geluid van het ene fragment crossen met het geluid van het volgende fragment.

Het montageschema

Je bent een reportage aan het maken over het nieuwe hondenuitlaatbeleid van de gemeente. Met het ruwe opnamemateriaal kom je terug op de redactie. Je hebt sfeergeluiden opgenomen in het park, een gesprek met de wethouder en verder heb je nog een interview gemaakt met een hondenbezitter en een moeder die veel overlast heeft van de hondenpoep. De eerste stap in de montage is dat je het ruwe materiaal kritisch afluistert. Noteer daarbij de bruikbare gedeeltes. Dit doe je door de eerste woorden van een fragment op te schrijven en de laatste woorden. En daarbij de begintijd en de eindtijd.

Bijvoorbeeld:

EW (0.14): Het nieuwe hondenuitlaatbeleid

LW (0.45): ...een boete van 45 euro

EW (2.27): Bezoekers van het park...

LW (3.35): ...ervaren veel overlast

Door het maken van een montageschema met tijden kun je een grove inschatting maken van de lengte van de reportage. Overigens kan je tegenwoordig ook gelijk beginnen met monteren. Laad de audio in, bijvoorbeeld in je laptop, luister goed en selecteer gelijk. Zorg dat je al tijdens de opname een beetje bedenkt wat wel en niet mee kan in het eindresultaat. Na de montage stuur je het item via internet naar de studio, je mailt de inleiding en klaar ben je!

De opbouw

Je kunt er natuurlijk voor kiezen om de interviews achter elkaar te monteren maar dan wordt het item waarschijnlijk langdradig. In de montage kun je er een logisch verhaal van maken. Een verhaal bestaat uit een begin, een midden en een einde.

Het begin van een radioreportage is een introductietekst voor de presentator. In de tekst leg je kort uit waar het in de reportage om gaat.

Als we bij het voorbeeld van het nieuwe hondenpoepbeleid van de gemeente Aalburg blijven kun je de volgende introductie kiezen:

De gemeente Aalburg heeft een informatiefolder opgesteld over en het hondenuitlaatbeleid.

Bij de gemeente komen veel klachten binnen over hondenpoep. Daarom gaat de gemeente hondenbezitters strenger controleren. Een reportage van Pietje Puk.

Deze tekst vertelt precies waar het over gaat maar het is wel een saaie introductie. Het maakt de luisteraar niet echt betrokken.

De volgende tekst kan ook:

Hondenbezitters opgelet! De gemeente gaat strenger controleren op hondenpoep. Want poep op de stoep is ergernis nummer 1 voor inwoners van Aalburg. Daarom heeft de gemeente een speciale folder gemaakt waarin de regels worden uitgelegd. Baasjes die hun hond gewoon laten poepen lopen de kans op een boete. Een reportage van Pietje Puk...

Het midden van het verhaal bestaat uit de daadwerkelijke reportage. Het is belangrijk om in de montage ervoor te zorgen dat de reportage mooi aansluit op de introductietekst. Probeer ook zogenaamde dubbelingen te vermijden. Dus geen herhaling van de introductietekst in het begin van de reportage.

Om de sfeer van het park neer te zetten kun je de reportage beginnen met het geblaf van honden en omgevingsgeluid in het park (spelende kinderen). En ook een korte beschrijving. Voor de luisteraar is het dan meteen duidelijk waar je bent. Een mooi begin van de reportage kan de ergernis van een moeder zijn. Op deze manier wordt het probleem meteen neergezet.

Na de 'klagende moeder' kun je de wethouder aan het woord laten. Zorg wel voor een logische overgang in geluid en tekst. *(Bijvoorbeeld wethouder Jansen, hondenpoep is een grote bron van ergernis. Daarom heeft de gemeente een folder gemaakt voor hondenbezitters. Hoe kun je met een folder het probleem van de hondenpoep aanpakken?)*

Het gesprek met de wethouder gaat over het hoe en het waarom van het nieuwe beleid. Voor de afwisseling kun je ervoor kiezen om halverwege het gesprek, op een logisch moment nog een hondenbezitter aan het woord te laten die een reactie geeft.

Het einde van de reportage is een conclusie. Dit kan in de vorm van een goede slotvraag. Bijvoorbeeld: Hoe hoog is de boete als mensen hun hond zomaar ergens laten poepen? Een afkondigingstekst voor de presentator kan ook een mooie afronding zijn van een onderwerp. (Bijvoorbeeld een reportage van Pietje Puk over het nieuwe hondenuitlaatbeleid van de gemeente. Hondenbezitters die hun hond gewoon laten poepen, lopen kans op een boete van 45 euro. Meer informatie over de folder vindt u op de site van de gemeente.)

Problemen waar je tijdens het monteren tegen aanloopt?

Kill your darlings. Je hebt in het park zoveel mooi materiaal opgenomen dat de reportage wel een kwartier kan duren. Dan moet je helaas gedeeltes weggooien.

Wees kritisch. Voegt een bepaald fragment iets toe aan de reportage? Wat blijft er van het verhaal over als je het weglaat? Durf fragmenten weg te gooien want een korte reportage van een paar minuten houdt de aandacht van de luisteraar beter vast dan een reportage van een kwartier. En bedenk daarbij dat de luisteraar niet weet wat je allemaal hebt opgenomen en dus ook niet wat je weggooit.

Lelijke overgangen. Tijdens de montage kom je erachter dat er net op het moment van een overgang een hond hard blaft. Door het monteren van de twee fragmenten wordt het geblaf ineens afgekapt. Dat kan niet. Eigenlijk moet je hier al tijdens de opname rekening mee houden. Door los geluid op te nemen van blaffende honden of door het gesprek even te onderbreken als er een overheersend geluid klinkt. Laat de band wel doorlopen maar hou even je mond. Als het geluid is verdwenen dan stel je de vraag opnieuw (of vraag of de geïnterviewde het antwoord wil herhalen.) Mocht je geen los geluid hebben opgenomen om de overgang te maskeren dan zit er niets anders op om het hele fragment eruit te halen.

Zinnen die blijven hangen. Politici hebben soms de neiging om in interviews nogal breedsprakig te zijn. Dan is het soms zaak om tijdens de montage antwoorden in te korten. Dat kan lastig zijn als iemand aan het einde van een antwoord met zijn stem omhoog gaat of een komma zet. Dan hoor je als luisteraar meteen dat een antwoord is afgekapt. Je kunt dit probleem oplossen door strak op het antwoord een vraag te monteren. Het lijkt dan alsof je de geïnterviewde onderbreekt. Dit trucje moet je alleen niet te vaak toepassen tijdens een interview want dan wordt het storend en onbeleefd.

7. Gebruik van muziek

Muziek kleurt de wereld en geeft natuurlijk ook glans aan een reportage. Door muziek te gebruiken kun je een bepaalde emotie of een bepaalde sfeer oproepen. Maar door het verkeerd gebruiken van muziek in een reportage kun je ook de plank flink misslaan. Muziek kan een reportage clichématig maken. Een voorbeeld daarvan is als je een reportage over motorrijders maakt en daar de muziek 'Born to be Wild' of 'Oerend Hard' onder zet. Dat is al zo vaak gedaan dat de reportage daar heel voorspelbaar door wordt.

Bij een korte reportage is het sowieso de vraag of er wel muziek nodig is. Je hebt al heel veel sfeergeluiden en muziek kan dan juist de sfeer die je in de reportage gebruikt verstoren.

Bij een langere reportage of een documentaire kan muziek wel functioneel zijn. Als je muziek wilt gebruiken: denk daar dan goed over na. Muziek is meer dan een makkelijk vulmiddel tussen twee fragmenten. Door muziek te gebruiken wil je een bepaald deel van de reportage benadrukken, de spanning opbouwen of in een documentaire juist een rustpunt voor de luisteraar creëren. Als je overweegt om muziek te gebruiken dan is het raadzaam om de volgende vragen te stellen.

- Is het echt nodig om muziek te gebruiken in de reportage?
- Is er muziek te vinden die iets te maken heeft met het onderwerp? Kijk uit voor clichés.
- Welke sfeer wil je oproepen in de reportage en welke muziek past daarbij?
- Waarom gebruik je muziek tussen twee fragmenten? Wat wil je daarmee oproepen of teweeg brengen bij de luisteraar.

Nog een paar opmerkingen over het gebruik van muziek:

- Gebruik geen gezongen muziek maar instrumentale muziek. Een uitzondering is als de gezongen muziek een functie heeft.
- Denk aan de luisteraar. Veel radioluisteraars zijn wat ouder. Door harde (house)muziek te gebruiken loop je het risico dat mensen de radio uitzetten.
- Experimenteer met verschillende soorten muziek als je aan het monteren bent.

8. Aanbevolen literatuur

- Succesvol Presenteren, Ko van Geemert & Judith Bosch
- Radiojournalistiek, geschreven door Lieneke van Schaardenburg
- Basisboek Journalistiek, geschreven door Nico Kussendrager, Dick van der Lugt en Ben Rogmans
- Werkwijzer voor Journalistiek Denken en Doen van Piet Heil
- Helder schrijven, spreken, denken van Rudolf Flesch
- Het Stijlboek van de Volkskrant
- Schrijfwijzer van Jan Renkema
- Het Groene Boekje

Aanbevolen websites:

www.google.com

www.wikipedia.nl

www.nu.nl

www.kranten.com

www.onzetaal.nl

www.villamedia.nl: de site van de Nederlandse Vereniging van Journalisten

www.cbs.nl: om cijfers en statistieken na te zoeken.

www.parlement.nl: alles over de eerste en tweede kamer

www.europa.nl: alles over het Europees Parlement

www.rechtspraak.nl: alles over het Nederlandse rechtssysteem, uitspraken

www.popinstituut.nl: voor als je info over een artiest oid zoekt

www.cultuurnet.nl: een database van cultuurminnend Nederland

www.omroep.nl

www.olon.nl

Verder: alle landelijke en regionale dagbladen, politieke partijen. Universiteiten en andere onderwijsinstellingen hebben eigen sites, vaak met zeer goede zoekmogelijkheden. Denk daaraan als je achtergrondinformatie zoekt voor je item.

Over de auteurs

Carmen Fernald (1971) is sinds 1995 werkzaam als programmamaker voor verschillende omroepen in Hilversum. 'Als kind luisterde ik 's nachts stiekem naar een transistorradiootje, zo is mijn liefde voor de radio ontstaan'. Het is daarom niet vreemd dat Carmen op de School voor Journalistiek in Zwolle radio als specialisatie kiest.

Na haar studie gaat ze aan de slag voor onder meer de NOS, NPS en de NCRV. Voor deze omroepen maakt ze verschillende programma's in binnen- en buitenland. Daarnaast geeft ze communicatie- en mediatrainingen, onder meer voor de OLON en is ze actief als tekstschrijver. Op dit moment werkt ze als bureauredacteur bij het tv-programma Kruispunt van de KRO/RKK.

Mireille van der Werff (1973) is sinds 1996 als redacteur en regisseur actief in de Hilversumse omroepwereld. Op de School voor Journalistiek in Zwolle komt Mireille voor het eerst in contact met het radiovak. 'Als vrijwilliger bij de schoolradio zat ik iedere week urenlang in de radiostudio', vertelt ze. Al tijdens haar studie komt ze bij de KRO terecht waar ze ruim 10 jaar zal blijven als redacteur en regisseur voor verschillende programma's op radio 1, 2 en 5. Een aantal jaar is ze plaatsvervangend eindredacteur bij KRO's Tijd voor Twee. Nu werkt Mireille als freelance regisseur en redacteur en geeft ze workshops, onder meer voor de OLON. Meer informatie: www.mediawerff.nl

Carmen Fernald en Mireille van der Werff zijn allebei lid van het jurysecretariaat van de LOA Awards. Meer informatie daarover is te vinden op www.olon.nl

Disclaimer:

Deze reader is geschreven in opdracht van de Organisatie voor Lokale Omroepen in Nederland, OLON. Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van een van de auteurs of van de OLON.

Colofon

Teksten:

Carmen Fernald en
Mireille van der Werff

Coördinatie OLON:

Marie-José van den Berg en Ilja Geukers

Vormgeving: Van Domburg Ontwerp

© OLON 2011